

JAARVERSLAG 2004

Samenvatting

Het jaarverslag over 2004 behandelt het eerste jaar in het bestaan van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming (EDPS) als nieuwe onafhankelijke toezichthoudende autoriteit. De EDPS heeft tot taak ervoor te zorgen dat de communautaire instellingen en organen de fundamentele rechten en vrijheden van natuurlijke personen - en in het bijzonder het recht op persoonlijke levenssfeer - respecteren bij de verwerking van persoonsgegevens. In dit verslag wordt **"de opbouw van een nieuwe instelling"** beschreven, vanaf het prille begin tot het moment waarop de nieuwe autoriteit de capaciteit ontwikkelde om haar taak steeds doeltreffender uit te voeren. Dit verslag geeft een overzicht van de eerste ervaringen op de verschillende werkerterreinen, alsook van het juridische kader en de beleidsperspectieven voor belangrijke thema's.

Hoofdstuk 1 - "Balans en vooruitzichten" - beschrijft het juridische kader waarbinnen de EDPS optreedt, alsook de taken en bevoegdheden die hem zijn toevertrouwd. Voorts worden de hoofddoelstellingen voor 2005 belicht. Hoofdstuk 2 vertelt hoe het opbouwen van een nieuwe instelling in de praktijk verloopt. In de hoofdstukken 3 tot en met 5 wordt nader ingegaan op de taken en bevoegdheden. In hoofdstuk 3 over "Toezicht" worden de taken van de EDPS uitgelegd inzake de controle op gegevensverwerking in communautaire instellingen en organen, in samenwerking met de functionarissen voor gegevensbescherming (DPO's) die in iedere instelling of iedere orgaan aanwezig zijn. In hoofdstuk 4 over "Raadpleging" wordt uiteengezet dat de EDPS de communautaire instellingen en organen adviseert over alle aangelegenheden die te maken hebben met de verwerking van persoonsgegevens. Hij wordt geraadpleegd door de Commissie wanneer deze een wetgevingsvoorstel aanneemt dat te maken heeft met de bescherming van persoonsgegevens. Hoofdstuk 5 over "Samenwerking" belicht de actieve rol die de EDPS speelt bij de activiteiten van de Groep artikel 29 en de samenwerking met instanties voor toezicht op de gegevensbescherming in de zogeheten derde pijler van de Unie. Hoofdstuk 6 illustreert, aan de hand van de internationale contacten die de EDPS in 2004 heeft gelegd, het wereldwijde karakter van gegevensbescherming.

Hoofdstuk 1: Balans en vooruitzichten

De oprichting van een onafhankelijke autoriteit op Europees niveau die moet toezien op en zorgen voor de toepassing van de bescherming van persoonsgegevens, is **een nieuwe ervaring voor de communautaire instellingen en organen** en voor de Europese Unie in haar geheel.

Nieuwe ervaringen gaan bijna altijd gepaard met complicaties. Zo zijn bijvoorbeeld de betrokken voorschriften voor gegevensbescherming in februari 2001 met een overgangperiode van één jaar in werking getreden. De benoeming van de EDPS en de adjunct-EDPS is echter pas in januari 2004 van kracht geworden. Dit betekent dat er gedurende 3 jaar geen extern toezicht is geweest. Tijdens deze periode konden de rechten van de betrokkenen dus ook niet konden worden beschermd op de manier die bij de aanneming van de voorschriften werd beoogd. Hoewel de DPO's in tussentijd zeer nuttig werk hebben verricht, wordt de uitvoering van de bestaande voorschriften en het toezicht erop een dringende zaak: de Europese Unie kan het zich niet veroorloven te verzaken aan

voorschriften die zij zichzelf en de lidstaten heeft opgelegd. Niettemin is enige omzichtigheid noodzakelijk, aangezien niets wijst op een gebrek aan bereidheid op communautair niveau om deze voorschriften, die in het algemeen als redelijk en passend worden beschouwd, na te leven.

Artikel 286 van het EG-Verdrag bepaalt dat de besluiten van de Gemeenschap inzake de bescherming van personen met betrekking tot de verwerking en het vrije verkeer van persoonsgegevens ook van toepassing zijn op de communautaire instellingen en organen. Er moet tevens een onafhankelijke controleautoriteit worden ingesteld. De voorschriften waarnaar in dat artikel wordt verwezen, zijn neergelegd in **Verordening (EG) nr. 45/2001** van het Europees Parlement en de Raad.

Deze verordening kan niet op zichzelf worden beschouwd. Ze is een onderdeel van een veel **ruimer kader** dat de werkzaamheden van zowel de Europese Unie als de Raad van Europa gedurende een langere periode weerspiegelt. Deze werkzaamheden zijn gebaseerd op artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM). Ze hebben ook invloed gehad op het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie dat thans is opgenomen in het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa (deel II).

Op Europees niveau wordt de bescherming van persoonsgegevens geregeld in:

- Artikel 6 van het EU-verdrag
- Artikel 286 van het EG-verdrag
- Artikel 8 van het Handvest van de grondrechten
- Richtlijn 95/46/EG
- Richtlijn 2002/58/EG.

Verordening (EG) nr. 45/2001 geeft de beginselen aan die gelden voor de instellingen en organen van de EU. Deze verordening is van toepassing op "de verwerking van persoonsgegevens door alle communautaire instellingen of organen, voorzover die verwerking plaatsvindt ten behoeve van de uitvoering van werkzaamheden die geheel of gedeeltelijk onder het toepassingsgebied van het Gemeenschapsrecht vallen". De verordening heeft betrekking op algemene beginselen als eerlijke en wettige verwerking, evenredigheid en compatibel gebruik, bijzondere categorieën gevoelige data, informatie die moet worden verstrekt aan de betrokkene, de rechten van de betrokkene, evenals op het toezicht, de naleving en de beroepsmogelijkheden. Ook wordt in de verordening een onafhankelijke toezichthoudende autoriteit ingesteld (EDPS) die verantwoordelijk is voor het toezicht op de verwerking van persoonsgegevens door communautaire instellingen en organen. Iedere instelling heeft een DPO die met de EDPS samenwerkt.

De taken en bevoegdheden van de EDPS staan omschreven in de artikelen 41, 46 en 47 van de verordening. De taken van de toezichthouder omvatten "toezicht", "raadpleging" en "samenwerking". Elk van deze taken wordt in de volgende hoofdstukken nader besproken.

De instelling van een onafhankelijke toezichthoudende autoriteit op Europees niveau is niet alleen een basisingrediënt voor een deugdelijk gegevensbeschermingsbeleid. Het is ook een essentiële maatregel die ervoor moet zorgen dat de beginselen en waarden zoals bedoeld in artikel 8 van het Handvest en in artikel II-68 van de Grondwet gevrijwaard worden. In deze bepalingen ligt de nadruk duidelijk op de rol van onafhankelijke toezichthoudende autoriteiten bij de concretisering van deze beginselen en waarden.

Het is van belang te beseffen dat op dit **ogenblik steeds meer EU-beleidsterreinen afhangen van de wettige verwerking van persoonsgegevens**, omdat bij vele activiteiten van een moderne samenleving persoonsgegevens worden gegenereerd of gebruikt. Dit geldt eveneens voor de Europese instellingen en organen in hun administratieve of beleidsvormende rol en daarom ook voor de uitvoering van hun beleidsagenda's. Dit betekent dat **de daadwerkelijke bescherming van persoonsgegevens**, als basiswaarde

die aan het beleid van de Unie ten grondslag ligt, moet worden beschouwd als een **voorwaarde voor het succes ervan**. De EDPS zal dienovereenkomstig handelen en verwacht een positieve respons hierop.

De in het verslag beschreven belangrijkste **doelstellingen voor 2005** zijn:

- Ontwikkeling van een DPO-netwerk
- Brochures, website en nieuwsbrief
- Kennisgeving en voorafgaande controle
- Richtsnoeren voor klachten en verzoeken
- Audits en onderzoeken
- Persoonlijke levenssfeer en transparantie
- E-monitoring en verkeersgegevens
- Adviezen inzake wetgevingsvoorstellen
- Gegevensbescherming in de derde pijler
- Ontwikkeling van middelen

Hoofdstuk 2: Het opbouwen van een "nieuwe instelling"

In 2004 is de nieuwe instelling opgericht. De administratieve omgeving werd opgezet met de hulp van het Europees Parlement, de Commissie en de Raad. Dankzij hun waardevolle bijdragen kon knowhow worden overgedragen, werden bepaalde taken uitgevoerd en werden schaalvoordelen gerealiseerd.

De EDPS hoopt deze omgeving in 2005 verder te ontwikkelen.

Hoofdstuk 3: Toezicht

Een fundamentele taak van de EDPS als nieuwe onafhankelijke autoriteit bestaat erin toezicht te houden op de toepassing van de bepalingen van Verordening (EG) nr. 45/2001 en andere desbetreffende rechtsinstrumenten op iedere door een communautaire instelling of een communautair orgaan verrichte verwerking van persoonsgegevens (met uitzondering van het Hof van Justitie bij de uitoefening van zijn jurisdictionele taak), voorzover die verwerking plaatsvindt ten behoeve van de uitvoering van werkzaamheden die geheel of gedeeltelijk onder het toepassingsgebied van het Gemeenschapsrecht vallen. Daartoe worden in de verordening een aantal verplichtingen en bevoegdheden met betrekking tot de toezichthoudende taak beschreven.

In 2004 werden de volgende instrumenten gebruikt: de voorafgaande controle, informatieverstrekking, de behandeling van klachten en het uitvoeren van onderzoeken. Aan de adviezen van de EDPS is het noodzakelijke gevolg gegeven. De verantwoordelijken hebben dienovereenkomstig maatregelen genomen.

Alle verwerkingen die vanwege hun aard, reikwijdte of doelstelling een specifiek risico met zich meebrengen voor de rechten en de vrijheden van de betrokkenen, worden **voorafgaandelijk gecontroleerd** door de EDPS. De voorafgaande controles worden uitgevoerd na ontvangst van een kennisgeving door de DPO van een communautaire instelling of een communautair orgaan. Het definitieve antwoord neemt de vorm aan van een advies van de EDPS. Dit advies moet binnen de twee maanden na de kennisgeving worden uitgebracht. Het moet vervolgens worden meegedeeld aan de verantwoordelijke voor de verwerking en aan de DPO van de betrokken instelling of het betrokken orgaan. Er wordt een register bijgehouden van de verwerkingen die voor voorafgaande controle zijn aangemeld.

Voorafgaande controles betreffen niet alleen verwerkingen die nog niet in uitvoering zijn (de zogenaamde eigenlijke voorafgaande controles), maar ook verwerkingen die vóór

17 januari 2004 of vóór de inwerkingtreding van de verordening zijn begonnen. Deze gevallen worden "achteraf" behandeld. In 2004 werden vier gevallen van "eigenlijke" voorafgaande controle aan de EDPS gemeld. Zo'n 100 gevallen werden geregistreerd als voorafgaande controles "achteraf". In 2004 heeft de EDPS 51 verzoeken om **informatie** ontvangen. Op de meeste verzoeken is binnen twee werkdagen geantwoord.

Verder zijn er 8 **klachten** ontvangen die binnen de bevoegdheid van de EDPS vallen: 6 tegen de Commissie, 1 tegen de ECB en 1 tegen het Parlement. De ervaring die met de afhandeling van deze klachten is opgedaan wordt gebruikt voor het opstellen van een handboek terzake.

De eerste **onderzoeken** zijn aangevat. Het verband tussen publieke toegang tot documenten enerzijds en gegevensbescherming anderzijds wordt door de instellingen en organen van de Gemeenschap als problematisch ervaren. Er zijn middelen voorzien om een beleidsdocument op te stellen over hoe de toegang voor het publiek tot documenten moet worden gestimuleerd tezamen met de bescherming van persoonsgegevens.

Tegelijkertijd behandelt de EDPS de verwerking van de verkeers- en rekeninggegevens van alle soorten elektronische communicatie in de Europese instellingen. Het doel hiervan is tweeledig. De EDPS wil hiervoor richtsnoeren geven en zal bovendien de lijst(en) opstellen van verkeersgegevens die ten behoeve van het begrotings- en verkeersbeheer verwerkt kunnen worden, inclusief de controle op het geoorloofde gebruik van het telecommunicatiesysteem.

Eurodac wordt apart behandeld, zowel gezien zijn rechtskader als zijn belang in een ruimer perspectief. Verordening (EG) nr. 2725/2000 betreffende de instelling van "Eurodac" (vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van de Overeenkomst van Dublin) voorzag in het opzetten van een voorlopige gemeenschappelijke toezichthoudende autoriteit, die moest worden opgeheven zodra de EDPS werd opgericht. Sinds januari 2004 is de EDPS de toezichthoudende autoriteit geworden voor de centrale eenheid van Eurodac en houdt hij ook toezicht op de verzending, door de centrale eenheid, van persoonsgegevens naar de lidstaten.

Hoofdstuk 4: Raadpleging

Bij artikel 41 van Verordening (EG) nr. 45/2001 is de EDPS belast met het verstrekken van advies aan de communautaire instellingen en organen in verband met alle aangelegenheden betreffende de verwerking van persoonsgegevens. Hij adviseert op eigen initiatief of in het kader van een raadpleging alle communautaire instellingen en organen. Volgens artikel 28 moet de EDPS worden geraadpleegd wanneer de Commissie een wetgevingsvoorstel aanneemt betreffende de bescherming van persoonsgegevens.

In 2004 is de EDPS begonnen met de uitvoering van deze bepalingen van de verordening. De eerste activiteiten van de EDPS hadden betrekking op **administratieve maatregelen**. Wat de raadpleging met betrekking tot **wetgevingsvoorstellen** betreft, werd het eerste formele advies op 22 oktober 2004 uitgebracht. Dit advies had betrekking op een voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende wederzijdse administratieve bijstand ter bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap tegen fraude en andere onwettige activiteiten. Dit advies is bekendgemaakt in het Publicatieblad en op de website van de EDPS (www.edps.eu.int).

Verder is de EDPS in 2004 begonnen aan een beleidsnota waarin wordt uiteengezet hoe hij zijn rol ziet als adviseur van de communautaire instellingen met betrekking tot wetgevingsvoorstellen en documenten die daarmee verband houden.

Hoofdstuk 5: Samenwerking

"Groep van artikel 29" is de afkorting van de bij artikel 29 van Richtlijn 95/46/EG ingestelde groep die de Commissie onafhankelijk advies moet geven over de problematiek van gegevensbescherming. De groep moet de Commissie ook helpen om een geharmoniseerd beleid inzake gegevensbescherming tot stand te brengen in de lidstaten. De Groep van artikel 29 bestaat uit vertegenwoordigers van toezichthoudende autoriteiten uit de lidstaten, de EDPS en een vertegenwoordiger van de Commissie. De EDPS ziet de groep als een belangrijk platform voor samenwerking en speelt daarom sinds medio januari 2004 een actieve rol bij de activiteiten van de groep.

De EDPS werkt ook samen met de uit hoofde van titel VI van het EU-Verdrag ("derde pijler") ingestelde toezichthoudende organen voor de bescherming van persoonsgegevens, met name om de samenhang te verbeteren bij de toepassing van de regels en procedures op dit gebied. Het gaat hier om de gemeenschappelijke controleorganen (GCO's) van Europol, Schengen, Eurojust en het Douane-informatiesysteem. De betrokken partijen zijn ervan doordrongen dat er op dit zeer gevoelige terrein behoefte is aan een gemeenschappelijke, geharmoniseerde aanpak.

Hoofdstuk 6: Internationale betrekkingen

Teneinde internationale betrekkingen aan te knopen, heeft de EDPS actief deelgenomen aan de Europese en internationale conferenties over gegevensbescherming. Deze conferenties bieden een zeer nuttig platform voor het bespreken van aangelegenheden van gemeenschappelijk belang en voor het uitwisselen van informatie en ervaringen betreffende diverse zaken.

De EDPS heeft in de loop van het jaar ook veel tijd en energie besteed aan de toelichting van zijn taak en aan het vergroten van zijn bekendheid via toespraken en andere bijdragen in verscheidene lidstaten.

30 maart 2005